

Sofia Virta vihr ym.

Toimenpidealoite kurinpitomatkoihin puuttumisesta sekä vastuuviranomaisen nimeämisestä

Eduskunnalle

Suomesta viedään joka vuosi lapsia ulkomaille niin sanotuille kurinpito- eli rangaistusmatkoille. Ilmiö on ollut tuttu jo vuosia Suomen suurissa kaupungeissa ja kouluissa. On vaikea arvioida katoavien lasten tarkkaa määrää, sillä sitä ei tilastoida. Karkeasti arvioituna määrä on 51 lasta vuosien 2010—2024 aikana.

Useimmat rangaistusmatkat järjestetään perheen toimesta, eikä nuorille usein kerrota matkan todellista tarkoitusta. Varsinkin tyttöjen kohdalla matkat monesti linkittyvät osaksi kunniaan liittyvää väkivaltaa. Matkoilla monet nuoret kohtaavat fyysistä ja henkistä väkivaltaa. He voivat joutua esimerkiksi pakkoavioliittoon tai altistua muille perinteille, kuten sukuelinten silpomiselle. Sisäoppilaitoksissa olosuhteet ovat vankilamaiset, ja nuoria kontrolloidaan fyysisesti, eristetään ja saatetaan kiduttaa.

Vanhemmilla on oikeus päättää lasten asioista, mukaan lukien ulkomaanmatkat. On selvää, että pelkkä matka ei ole mikään rikos. Kuitenkin tilanteessa, jossa lapsen terveys tai kehitys on vaarassa, on kyseessä myös lastensuojelulle tai poliisille kuuluva asia — ja näiden tilanteiden tunnistamisessa Suomi epäonnistuu. Vanhemmilla on myös rikosoikeudellinen vastuu, jos lapsi joutuu rikoksen uhriksi ulkomaille. Oikea-aikainen puuttuminen jo ennen matkan toteutumista on tärkeää, sillä suomalaisten viranomaisten mahdollisuudet toimia ovat huomattavasti rajallisemmat siinä tilanteessa, jossa matka on jo alkanut tai lapsi on jo viety ulkomaille.

Monet katoavat kouluista ilman, että kukaan puuttuu asiaan ennakolta tai jälkikäteen. Asian äärellä on perustettu työryhmiä ja tehty selvityksiä, mutta lukuisista kehotuksista huolimatta ohjeistusta kouluille ja oppilaitoksille ei ole tehty. Viranomaiset peräänkuuluttavat selkeitä ohjeita ja toimintamalleja, jotta tapauksiin voisi puuttua ajoissa ennen matkojen toteutumista. Epäilyksen tai uhan tullessa ilmi tulisi kouluissa henkilökunnan pystyä puuttumaan asiaan ja tehdä toimia lasten suojelemiseksi.

Ongelmaan puuttumisen tiellä on monia lainsäädännöllisiä ongelmia, esimerkiksi viranomaisten välisen tiedonvaihdon puutteellisuus erityisesti lastensuojelun ja muiden viranomaisten välillä. Lastensuojelulla ei ole lainsäädännön mukaisia keinoja tuoda lasta ulkomailta takaisin Suomeen, jos vanhempi kieltäytyy yhteistyöstä. Suomessa ei myöskään ole nimetty yhtä selkeää vastuuviranomaista, joka hoitaisi ulkomaille lähetettyjen nuorten kotiuttamista. Myös ulkoministeriön vastuuta ja velvollisuuksia tapauksissa olisi tärkeä selvittää, jotta virkakunnalla olisi yhtenäinen

Toimenpidealoite TPA 67/2024 vp

kuva roolistaan avunpyyntöihin vastaamisessa. Viranomaisten tulkintaongelmia siitä, kenelle asia kuuluu ja onko rikoksen tunnusmerkistö täyttynyt, tulee selkeyttää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ohjeistuksen laatimisesta kouluille ja oppilaitoksille kurinpitomatkoihin puuttumiseksi sekä vastuuviranomaisen nimeämiseksi hoitamaan ulkomaille lähetettyjen lasten ja nuorten kotiuttamista.

Helsingissä 17.10.2024

Sofia Virta vihr
Ritva Elomaa ps
Sari Sarkomaa kok
Heikki Vestman kok
Timo Harakka sd
Lotta Hamari sd
Päivi Räsänen kd
Veronika Honkasalo vas
Oras Tynkkynen vihr
Inka Hopsu vihr
Tiina Elo vihr
Alviina Alametsä vihr